



# DE BIODIVERSITEITSLEIDING



Deelproject 1 van de "Showcase Buisleidingenstraat"

9 januari 2015

Project : Biodiversiteitsleiding  
: Deelproject 1 van de "Showcase Buisleidingenstraat"  
Auteurs : A. Doomen, R. van Schijndel  
Revisie : 1. 15 mei 2013  
2. 27 oktober 2014  
3. 9 januari 2015

## **Inhoudsopgave**

1. Inleiding.....	4
2. Biodiversiteit en de buisleidingenstraat: oriëntatie .....	4
2.1 Risico's .....	5
3. De visie .....	5
3.1 Versterken bestaande natuurgebieden .....	6
3.2 Ecologische verbinding .....	7
3.3 Versterken biodiversiteit agrarisch gebied.....	8
4. Uitvoering van het concept.....	9
4.1 Versterken bestaande natuurgebieden .....	9
4.1.1 Brabantse Wal / Markiezaat.....	9
4.1.2 Oudeland van Strijen .....	10
4.1.3 Buitenland van Rhooon .....	11
4.1.4 Valckesteynse bos.....	11
4.2 Ecologische verbindingen .....	12
4.3 Versterken biodiversiteit agrarisch gebied.....	13
Bijlage: Risico-inventarisatie ecologie.....	14

## **1. Inleiding**

Tussen Rotterdam en Antwerpen en met een aftakking naar Vlissingen ligt sinds 1972 de buisleidingenstraat. Een strook grond van ongeveer 100 meter breed is gereserveerd en ingericht voor het aanleggen en instandhouden van leidingen. De rijksoverheid heeft zorg gedragen voor de realisatie van deze buisleidingenstraat. Vanaf het moment dat de buisleidingenstraat (de gronden, de infrastructuur, de kunstwerken) gereed was, is het beheer overgedragen aan de stichting Buisleidingenstraat Zuidwest Nederland, nu handelende onder de naam Leidingenstraat Nederland (LSNed). In de buisleidingenstraat liggen ondergrondse buisleidingen voor het transport van diverse gassen en vloeistoffen. In de buisleidingenstraat worden regelmatig nieuwe buisleidingen aangelegd.

LSNed heeft 800 ha grond in beheer, ondergronds en bovengronds. Dat is een groot maatschappelijk, ecologisch en economisch kapitaal. Het overgrote deel van de gronden wordt verpacht aan agrariërs. Tot voor kort werden de gronden gebruikt voor akkerbouw en weiland, met uitzondering van één kavel welke is ingericht met heide en een golfbaan die gebruik maakt van de gronden van de buisleidingenstraat.

Voor de buisleidingenstraat staat een ongestoorde en veilige ligging van de leidingen en het ruimte blijven bieden voor nieuwe leidingen voorop. Externe veiligheid en risicobeheersing wordt steeds belangrijker en komt steeds meer onder een vergrootglas te liggen. LSNed dient hierop te anticiperen en het beheer van de buisleidingenstraat daarop aan te passen.

Naast veiligheid zijn duurzaamheid en economische ontwikkeling twee thema's die aanleiding vormden voor de zoektocht naar andere manieren van beheer van de gronden. Een nieuwe invulling van het grondgebruik zal op deze drie vlakken meerwaarde moeten hebben. LSNed zoekt naar een optimum tussen risicobeheersing, beheerskosten en kwaliteit van de gronden. Het besef dat de gronden voor het realiseren van meerdere doelstellingen anders kunnen worden ingezet en dat een optimaal beheer kan bijdragen aan het oplossen van meerdere problemen, is de basis geweest voor de showcase. Deze rapportage heeft vooral betrekking op het thema duurzaamheid, en meer specifiek biodiversiteit. De uitwerking van de biodiversiteitsleiding is in 2012 gestart in Noord-Brabant. De rapportage bevat daarom vooral ervaringen en voorbeelden uit deze provincie.

## **2. Biodiversiteit en de buisleidingenstraat: oriëntatie**

De buisleidingenstraat doorsnijdt van noord naar zuid diverse landschappen, waterwegen, ecologische netwerken en andere verbindingen voor mens en natuur. Soms vormt de buisleidingenstraat een barrière in het landschap; voor natuur, voor het agrarische gebruik of voor routes. Maar er zijn ook kansen om 'het lint' buisleidingenstraat te benutten om nieuwe of sterkere verbindingen te maken. Omdat het verbinden van gebieden de meest in het oog springende eigenschap is van deze 80 kilometer lange strook grond, is gestart met het maken van een analyse van natuurgebieden en ecologische verbindingzones die door de buisleidingenstraat doorsneden worden of grenzen aan de percelen van de leidingenstraat.

In deze analyse is een driedeling gemaakt. Op hoog schaalniveau kan de buisleidingenstraat ecologische verbindingzones en natuurgebieden aan elkaar verbinden. De tweede optie is dat op plaatsen waar de buisleidingenstraat aan een bestaand natuurgebied grenst, de biodiversiteit op de buisleidingenstraat wordt versterkt passend bij het bestaande natuurgebied. Als derde is ook

---

gekeken naar de buisleidingenstraat op lokaal niveau, het gaat daarbij vooral om activiteiten ten behoeve van akkerflora en -fauna.

Opvallend is dat de buisleidingenstraat soms duidelijk zichtbaar is door bijvoorbeeld een begrenzing met sloten, inspectiewegen, voorzieningen of afwijkend gebruik in vergelijking met de aangrenzende kavels, maar soms ook onzichtbaar onderdeel uitmaakt van veldkavels.

Uit de analyse werd eveneens duidelijk dat het overgrote deel van de buisleidingenstraat in grootschalig agrarisch landschap ligt. Deze landschappen kennen een karakteristieke biodiversiteit (akkervogels, flora en insecten). Deze soorten staan vaak sterk onder druk, vandaar dat ook hier kansen liggen om een bijdrage te leveren aan het behoud van deze karakteristieke soorten.

## **2.1 Risico's**

De hoofdfunctie van de buisleidingenstraat is het aanleggen en in stand houden van buisleidingen. Voorop staat dus dat er altijd, zonder belemmeringen, nieuwe buisleidingen moeten kunnen worden aangebracht. Een nieuwe, meer natuurgerichte, functie kan mogelijk voor deze primaire taak risico's met zich meebrengen, als gevolg van wet- en regelgeving op het gebied van natuur. Om deze risico's te onderzoeken is een risico-inventarisatie ecologie uitgevoerd. De notitie is als bijlage bijgevoegd.

Enkele bevindingen:

- Zowel in de autonome als in de nieuwe situatie is er sprake van (beperkte) risico's op het voorkomen van beschermde soorten.
- Er dienen monitorings- en beheersmaatregelen genomen te worden om de risico's tijdig in beeld te krijgen.
- Doordat op de Brabantse Wal op de gebieden grenzend aan de buisleidingenstraat de natuurwaarden worden versterkt, neemt hierdoor de kans op het voorkomen van beschermde soorten óp de buisleidingenstraat toe. Het is beter bewust bij de ontwikkelingen betrokken te zijn dan de effecten LSNed onbewust te laten overkomen. In de notitie (zie bijlage) wordt beschreven wat de mogelijke risico's zijn voor de leidingwerkzaamheden, als de percelen in de Brabantse Wal een natuurfunctie krijgen.

Sinds 2010 werkt LSNed conform de eigen Gedragscode Flora en Fauna. Hierin is beschreven hoe LSNed bij aanleg en onderhoud van leidingen omgaat met eventueel voorkomende beschermde soorten flora en fauna. T.b.v. van een mogelijke verlenging van deze Gedragscode wordt in 2014 onderzocht hoe de Gedragscode zich verhoudt tot de bevoegdheden en verantwoordelijkheden van LSNed en de leidingeigenaren. Met als onderzoeksvraag wat in de praktijk de meerwaarde is van deze gedragscode voor LSNed en de leidingeigenaren.

## **3. De visie**

Aan de hand van de input die verzameld is tijdens de oriëntatiefase is een conceptvisie opgesteld waarin drie doelen benoemd zijn;

1. Versterken bestaande natuurgebieden
2. Ecologische verbindingen
3. Versterking natuurwaarden agrarisch gebied

---

Vervolgens is contact gezocht met het Coördinatiepunt Landschapsbeheer Noord-Brabant om deze visie voor Noord-Brabant samen met hen verder uit te werken. Dit resulteerde in de nadere uitwerking van de drie genoemde doelen.

### 3.1 Versterken bestaande natuurgebieden

Op plaatsen waar percelen van de buisleidingenstraat grenzen aan percelen die in beheer zijn bij natuurbeherende organisaties is het mogelijk om in samenwerking met deze natuurbeheerders de buisleidingenstraat ecologisch te beheren op een manier die aansluit bij het aangrenzende natuurgebied. Dit is bijvoorbeeld aan de orde in het Oudeland van Strijen en op de Brabantse Wal. Op deze manier vindt landschapsversterking plaats, de buisleidingenstraat wordt beter in het landschap ingepast en er is sprake van integraal beheer. Er is reeds op meerdere plaatsen sprake van landschappelijke inpassing van de leidingenstraat. Onderstaande afbeeldingen zijn daar voorbeelden van.



*Afbeelding 1 Een ecologische verbinding op de grens van de buisleidingenstraat*



*Afbeelding 2 inrichting met heide en verschaald grasland bij de Boslustweg*

### 3.2 Ecologische verbinding

Op een aantal locaties raakt of doorsnijdt het tracé van de buisleidingenstraat bestaande of geplande Ecologische Verbindingszones (EVZ). Door de gronden van de buisleidingenstraat in te zetten kan het ecologisch netwerk op die locaties versterkt worden. Op lokaal niveau betekent dit bijvoorbeeld dat op kruispunten tussen de leidingenstraat en de EVZ extra "stapstenen" worden gemaakt die bijdragen aan verfijning van het ecologische netwerk.

Op een hoger schaalniveau kan de buisleidingenstraat een nieuwe lange verbinding vormen tussen bestaande natuurgebieden. De eerder genoemde ecologische invullingen (versterken bestaande natuurgebieden en stapstenen) dragen bij aan deze lange ecologische verbinding. Daarnaast heeft LSned meerdere 'overhoeken' in eigendom en zijn er kansen om de natuurwaarden van het agrarisch gebied te versterken b.v. door middel van akkerranden (zie 3.3). De overhoeken zijn kavels die niet direct nodig zijn voor de leidingen maar die met een andere inrichting wel kunnen bijdragen aan versterking van het ecologische netwerk.

Het idee is dat alle grote en kleine projecten tezamen een nieuwe lange ecologische verbinding kunnen vormen. De meeste projecten dragen dus bij aan een lokale doelstelling en aan een bovenregionale doelstelling.



*Afbeelding 3 Op lokaal niveau: de leidingenstraat grenzend aan verschillende ecologische verbindingszones (groene lijnen)*

### 3.3 Versterken biodiversiteit agrarisch gebied

Het overgrote deel van de buisleidingenstraat loopt door agrarisch gebied. In het gebied rond de Brabantse Wal is dat agrarisch gebied nog vrij afwisselend met plaatselijk veel landschapselementen. Ten noorden van Roosendaal is het landschap voornamelijk intensief gebruikt akkerland. De biodiversiteit in het agrarisch gebied in Nederland staat sterk onder druk. Soorten als Patrijs, Veldleeuwerik, Geelgors, Hermelijn en vele andere nemen sterk in aantal af. Het ontbreekt de soorten aan voedsel en geschikte plekken om te broeden. Door het nemen van maatregelen zoals bloemrijke akkerranden, biologische graanteelt of het aanleggen van landschapselementen op overhoekjes wordt zowel voedsel als broedgelegenheid geboden en kan de populatie vanuit die gebieden versterkt worden.





---

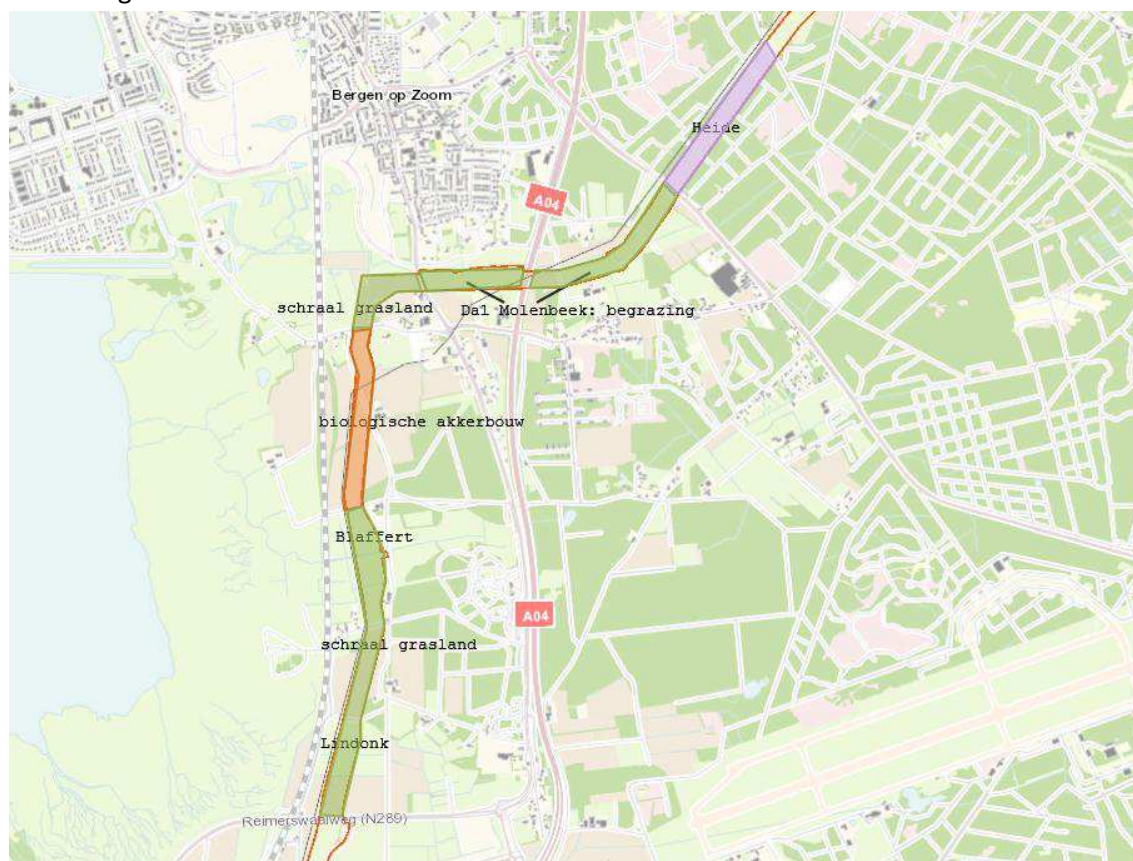
## 4. Uitvoering van het concept

Na het opstellen van de visie is door de leidingenstraat per provincie gekeken waar de visie vertaald kon worden naar concrete projecten. Al snel werd duidelijk dat met name in Noord-Brabant een aantal kansrijke locaties aanwezig waren, vandaar dat de meeste activiteiten tot op heden met name in Noord-Brabant hebben plaatsgevonden. Echter ook in Zuid-Holland liggen kansen. Er zijn diverse gebiedspartners benaderd om input te leveren bij de uitwerking van de visie.

### 4.1 Versterken bestaande natuurgebieden

#### 4.1.1 Brabantse Wal / Markiezaat

LSNed heeft samen met Brabants Landschap, de boeren en de agrarische natuurvereniging een plan uitgewerkt voor landschappelijke inpassing en beheer van de leidingenstraat grenzend aan het Markiezaat (dal van de Molenbeek, dal van de Blaffert, Lindonk). Meerdere kavels (+/- 35ha) van de buisleidingenstraat worden hier integraal opgenomen in het beheer van de omliggende natuurgebieden en landschappelijke eenheden. Maatregelen betreffen verschraving van grasland, nat grasland en ecologische graanteelt. Deze nieuwe vormen van gebruiken zijn vanaf 2013 ingevoerd. In het kader van het project "landschap van allure De Steilrand" wordt samen met gebiedspartijen nog onderzocht wat mogelijkheden zijn voor ondermeer het inrichten van overhoeken, het aanbrengen van akkerranden, het telen van streekproducten en recreatieve ontsluiting.



Afbeelding 4 Beheerdoelen op de Brabantse Wal

---

**Resultaat:** 35 hectare wordt vanaf heden integraal onderdeel van natuurgebied Brabantse Wal/Markiezaat.

**Proces:** Er heeft een aantal gesprekken en veldbezoeken plaatsgevonden met de gebieds- en terreinbeheerders van Brabants Landschap om te bekijken wat de wensen en mogelijkheden zijn. Vervolgens is de rentmeester van de Leidingenstraat gaan praten met de verschillende agrariërs die de betreffende gronden gebruiken. Dit heeft er uiteindelijk toe geleid dat de leidingenstraat de samenwerking met een aantal agrariërs heeft beëindigd. Een beperk aantal agrariërs heeft juist de mogelijkheid gekregen om meer gronden van de Leidingenstraat te gaan gebruiken. Randvoorwaarde hierbij was wel dat dit binnen de kaders die samen met Brabants Landschap opgesteld zijn gebeurd. In de praktijk gaat het vaak om agrariërs die reeds vee ingeschaard hadden op de aangrenzende percelen van Brabants Landschap in het kader van natuurbeheer. Aanvankelijk was het beeld van Brabants Landschap dat zij de gebruikers zouden worden van de gronden, echter tijdens het proces werd duidelijk dat dit niet de meest voor de hand liggende optie was, zeker gezien de lange relatie die de Leidingenstraat heeft met haar agrarische gebruikers. Brabants Landschap heeft vervolgens constructief meegewerkt aan een model waarbij zij hun beheersdoelen kunnen realiseren en optreedt als adviseur, terwijl het daadwerkelijke beheer hoofdzakelijk door bestaande pachters van LSNed plaatsvindt.

**Kosten:** beperkt, zeker gezien de oppervlakte van het gebied dat van agrarisch gebruik naar natuurbeheer gaat. Met name procesgeld om te komen tot overeenstemming en duidelijke afspraken.

#### 4.1.2 Oudeland van Strijen

Aangezien het Oudeland van Strijen een Natura 2000 gebied is ligt het voor de hand om zo veel mogelijk aan te sluiten bij de doelen waarvoor dat het gebied is aangewezen. In dit geval gaat het vooral om weidevogels en overwinterende ganzen. Er heeft overleg plaatsgevonden met de aangrenzende terreinbeheerder, Staatsbosbeheer, om te kijken of er kansen zijn om biodiversiteit te versterken. Daarnaast is het Samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard (SOHW) en de Agrarische Natuurvereniging (ANV) de Rietgors benaderd om aansluiting te vinden bij bestaande projecten en initiatieven. Deze kansen liggen waarschijnlijk vooral in de manier waarop het grasland beheerd wordt en in het realiseren van akkerranden. In de huidige situatie is er sprake van relatief intensief weidebeheer. Door een biologische boer in te schakelen zal de natuurwaarde van de percelen toenemen. Qua inrichting zijn er geen aanvullende maatregelen noodzakelijk. Wel is er de wens van Staatsbosbeheer en SOHW om op enkele plaatsen recreatieve verbindingen te maken. Of dit mogelijk is dient nog verder uitgezocht te worden.

**Resultaat:** Tot op heden is er nog beperkt concreet resultaat. LSNed heeft in bermen en op overhoeken bloemrijke mengsels ingezaaid. Wel is het voor natuurorganisaties duidelijk geworden dat LSNED positief staat tegenover natuurontwikkeling.

**Proces:** Er heeft een aantal gesprekken plaats gevonden met partijen die in het gebied actief zijn (SOHW, Staatsbosbeheer, ANV, Vereniging Albrandswaards Landschap). En er wordt nagedacht over mogelijkheden voor biologisch beheer van de gronden door lokale partijen. Struikelpunt of vertragende factor is vaak geld. Zoals bijvoorbeeld bij de akkerranden in de Hoeksche Waard: bestaande subsidieprogramma's lopen in 2014 af, het vervolg is onduidelijk en wacht mede op het

concreet worden van het nieuwe Gemeenschappelijke Landbouwbeleid (GLB). Mogelijk biedt het GLB in de toekomst aanknopingspunten om 'vergroening' op de buisleidingenstraat te realiseren.

**Kosten:** PM

#### 4.1.3 Buitenland van Rhoon

Het Buitenland van Rhoon ligt ten zuiden van Rotterdam tussen Rhoon, Barendrecht, de A15 en de Oude Maas. Het gebied is ca 600 ha groot en bevat een deel van de buisleidingenstraat. In de



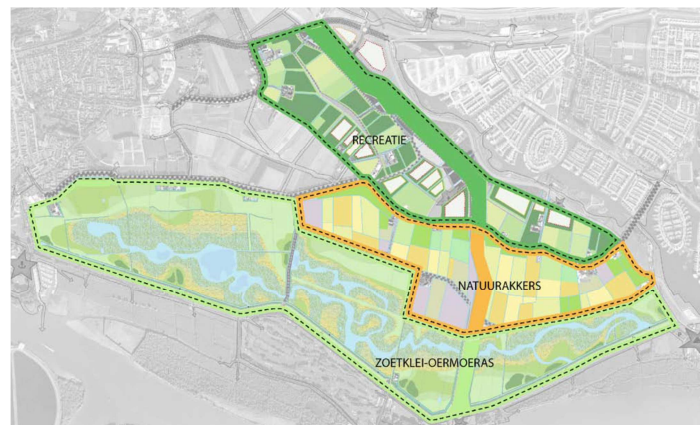
Afbeelding 5 Begrenzing Buitenland van Rhoon

planologische kernbeslissing Project Mainport Rotterdam (PKB-PMR) is het gebied aangewezen als een te ontwikkelen natuur- en recreatiegebied om de leefbaarheid van de Rotterdamse Regio te verbeteren.

Nu het bestemmingsplan onherroepelijk is vastgesteld wordt de planvorming van het Buitenland van Rhoon de komende jaren verder geconcretiseerd. Dit geldt ook voor de

inrichting en het gebruik van de buisleidingenstraat. De provincie Zuid-Holland en LSNed zijn hierover met elkaar in gesprek. Ten behoeve van het gesprek heeft de provincie een landschappelijke visie opgesteld voor inpassing van de buisleidingenstraat. De visie beschrijft mogelijkheden voor de wijze waarop de buisleidingenstraat in het landschap, voor de natuur, en voor de beoogde functies benut kan worden. Eveneens wordt aandacht besteed aan kansen die op redelijk korte termijn benut kunnen worden

De deelname in het Buitenland van Rhoon is een voorbeeld van een ontwikkeling die van hogerhand wordt opgelegd en die samen met de gebiedspartners wordt uitgewerkt.



Afbeelding 6 De drie gezichten van het Buitenland

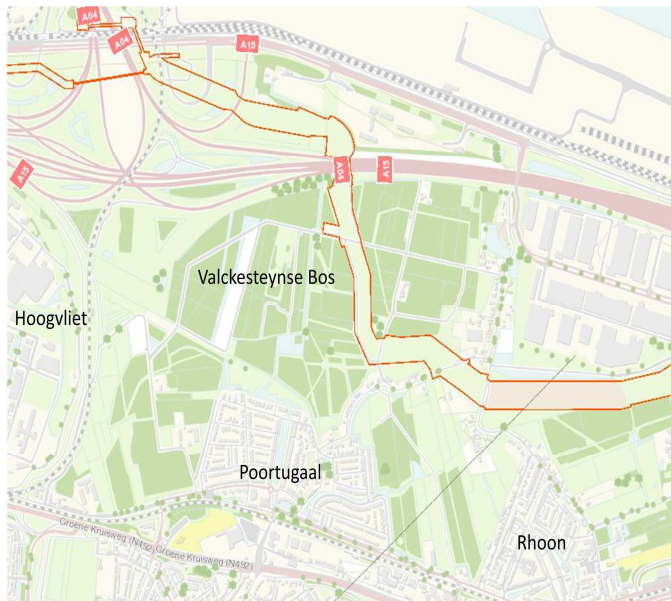
Vanwege bezwaren uit het gebied op het inrichtings- en beheerplan heeft de uitvoering van "Buitenland van Rhoon" vertraging opgelopen. Eind 2014 zijn er voor de inpassing van de buisleidingenstraat nog geen concrete resultaten te melden.

#### 4.1.4 Valckesteynse bos

Tussen het verstedelijkte gebied van Rhoon en Poortugaal en de A15 ligt het Valckesteynse bos. Dit is een belangrijk natuur- en recreatiegebied voor de inwoners van de dorpen Rhoon en Poortugaal. De buisleidingenstraat doorsnijdt het bosgebied (zie afbeelding). Staatsbosbeheer heeft het idee aangedragen om het gebied te versterken door de buisleidingenstraat te betrekken bij het gebied. Gedacht wordt aan maatregelen als het maken van wandel- en ruiterverbindingen en het inzetten

---

van grote grazers. Daarnaast wordt gedacht aan het verzachten van de overgang tussen buisleidingenstraat en de aangrenzende bossen door het maken van een vlindervriendelijke kruidenrand aan de buitenrand van de buisleidingenstraat.

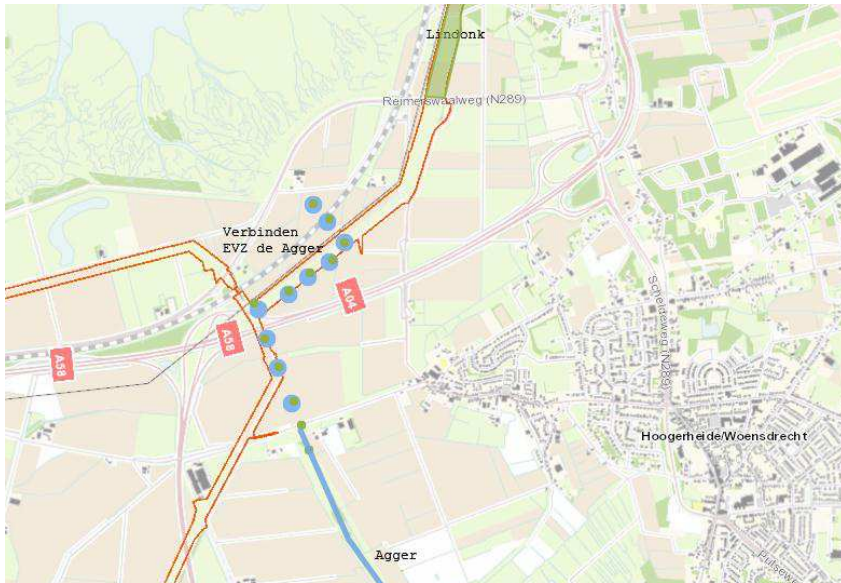


Afbeelding 7 Locatie Valckesteynse Bos

## 4.2 Ecologische verbindingen

Grenzend aan het beheergebied van de buisleidingenstraat liggen meerdere natte ecologische verbindingzones. Ten zuiden van Bergen op Zoom bijvoorbeeld ligt de EVZ de Molenbeek. LSned onderzoekt of met eenvoudige maatregelen - bijvoorbeeld een bemestingsvrije zone - een bijdrage kan worden geleverd aan versterking van deze EVZ.

Ten westen van Woensdrecht ligt de kreek De Agger. Deze kreek is een restant van de oude rivier De Schelde. De Agger is een natte Ecologische verbindingzone, de verbinding loopt in de huidige situatie dood op de A4, het spoor en de buisleidingenstraat. Onderzocht wordt of middels stapstenen, onder andere over de buisleidingenstraat, de verbinding richting het Markiezaatsmeer te versterken. Natuurmonumenten is de trekker, LSned participeert in het onderzoek.



Afbeelding 8 een mogelijke doorgang van de EVZ De Agger over de buisleidingenstraat

### 4.3 Versterken biodiversiteit agrarisch gebied

Akkerranden zijn er in vele verschijningsvormen en worden om verschillende redenen aangelegd. Afhankelijk van de gebiedsdoelen, de keuze voor een type akkerrand en de lokale indeling van de kavel kan de buisleidingenstraat prima benut worden voor het realiseren van akkerranden. In 2012 heeft één van de pachters van LSned voor het eerst op eigen initiatief een akkerrand op de buisleidingenstraat aangelegd. Dit was succesvol. LSned ziet graag dat er meer akkerranden worden gerealiseerd. In de afgelopen jaren (2012-2014) liepen meerdere financieringsprogramma's af. Er wordt gezocht naar aansluiting met nieuwe netwerken en programma's om dit project verder uit te breiden. De verwachting is dat het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en de verplichtingen en mogelijkheden die dit nieuwe beleid oplevert voor vergroening aanknopingspunten biedt.

LSNed heeft meerdere overhoeken: hoekjes grond die geen functie hebben voor de leidingen maar wel onderdeel uitmaken van de buisleidingenstraat. De overhoeken zijn in beeld gebracht en er zijn, afgestemd op gebiedsdoelen, inrichtingsvoorstellen voor gemaakt. Enkele laagdrempelige ideeën zijn in 2013 uitgevoerd, bijvoorbeeld het inzaaien van brede berm met een graskruidmengsel en het plaatsen van enkele banken. Voor de grotere overhoeken zijn de plannen in 2013 verder uitgewerkt en wordt gezocht naar samenwerkingverbanden en financiering.



---

## **Bijlage: Risico-inventarisatie ecologie**